[פורטפוליו]

The Art School, תמיר צדוק בגלריה רוזנפלד. צילומים: מ״ל

אם אין אני לי, מי לי: תמיר צדוק משיב את הסדר על כנו

רעות ברנע/ שבת, 31 באוקטובר 2026

תמיר צדוק מציג בגלריה רוזנפלד תערוכה שבמרכזה סרט, שמתאר יומיום בחיי בית ספר לאמנות - שהופך לחלל מבוצר מפני איום חיצוני. ״זה צבוע באסתטיקה והומור, אבל זה עדיין פוליטי״

״כל העבודה הזאת נעשית כדי לתת מקלט לתרבות״, אומר תמיר צדוק – על עבודתו כמנהל מגמת האמנות בתיכון עירוני א׳ בתל אביב, וגם על עבודת האמנות ארוכת השנים שלו. בימים אלה הוא מציג את תערוכת היחיד ״סדר על כנו״ בגלריה רוזנפלד (אוצרת: מיה פרנקל טנא), שבמרכזה הסרט The Art School, שצילם בכיתות ומסדרונות המחלקה.

״כל העבודה הזאת נעשית כדי לתת מקלט לתרבות״, אומר תמיר צדוק – על עבודתו כמנהל מגמת האמנות בתיכון עירוני א׳ בתל אביב, וגם על עבודת האמנות ארוכת השנים שלו. בימים אלה הוא מציג את תערוכת היחיד ״סדר על כנו״ בגלריה רוזנפלד (אוצרת: מיה פרנקל טנא), שבמרכזה הסרט The Art School, שצילם בכיתות ומסדרונות המחלקה.

בסרט מופיע צדוק בעצמו) כמו בעבודות קודמות שלו ,(בתפקיד מורה לאמנות, לצד תלמידי י״ב ובוגרים של המגמה. ״כששגרת הלימודים משתבשת, המרחב הבית־ספרי מתכנס לכדי משק אוטרקי של חומרי גלם וחומר אנושי״, כותבת פרנקל טנא בטקסט התערוכה. ״כלי עבודה, ציוד ועזרי הוראה עוברים מטמורפוזה אסתטית ופונקציונלית. מעשה האמנות בסרט מקבל ביטוי מרובד: מהעבר האחד לימוד פדגוגי ומסורתי של אמנות פיגורטיבית, ומהעבר השני, פעולות סימבוליות המתכתבות עם זרמים אוונגרדיים״.

צדוק (46) הוא בוגר לימודי אמנות במדרשה ולימודי קולנוע באוניברסיטת תל אביב. מאז שסיים את לימודיו במדרשה הוא מציג בתערוכות בארץ ובעולם, פרויקטים מבוססי וידאו שעוסקים לרוב בעוולות ובקונפליקטים הבוערים של החברה הישראלית סביב סוגיות של זהות פוליטית, מגדרית ותרבותית ובעיקר בנושאים הקשורים בגבריות, צבא, לאומיות, ערביות ומזרחיות.

אחרי שלימד בעבר באקדמיות ובמוסדות בלתי פורמליים, הוא עומד בשש השנים האחרונות בראש מגמת האמנות בתיכון עירוני א׳ בתל אביב – שש שנים שהיו סוערות גם ברמת המציאות החיצונית, אבל גם בתוך חלקת אלוהים הקטנה של בית הספר: המגמה עברה לפעול בחלל ברחוב דובנוב, שאיכלס בעבר את מרכז מאירהוף של מוזיאון תל אביב, ועתה פועל שם תחת עירוני א׳.

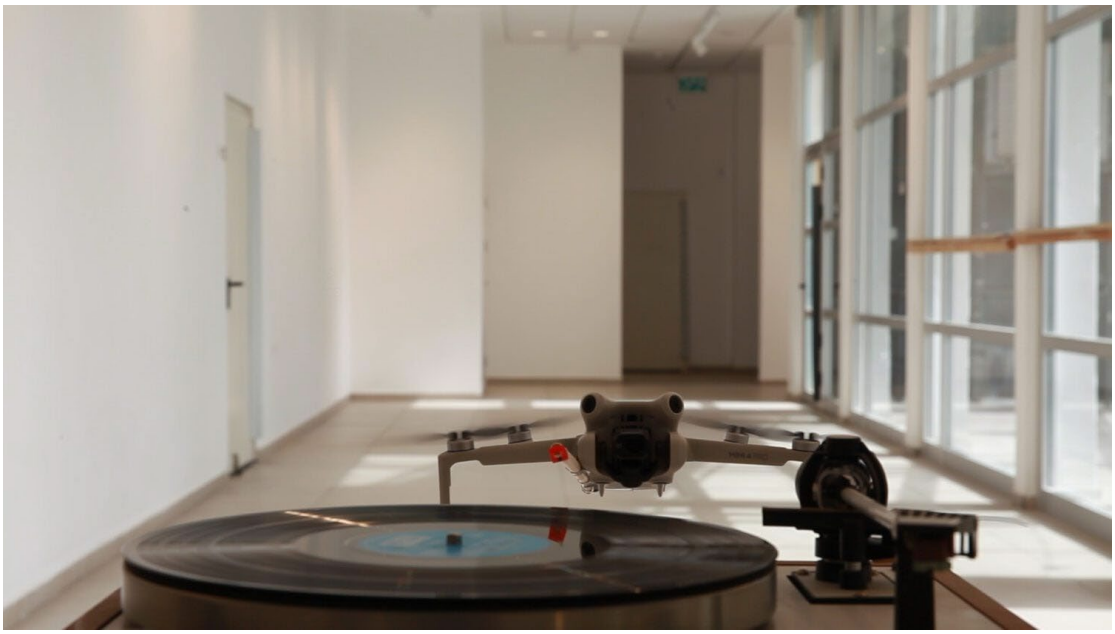
התלמידים יוצרים מהלך של התבצרות, אבל מעבר לזה הם גם עדיין בני נוער, בתוך איזו פעולה של חיול. הם לא רק חיילים סובייטים, הם גם שוליות של אמן שבונות איתו עבודה

״הייתי צריך להקים את המגמה מחדש, גם פתאום ללמוד לנהל די הרבה מורים וגם להוביל בניין. כאקס־טריטוריה יש אותנו, חבורה של אמנים שעושים את הדבר שלהם. זה גם בניין עם זיכרון של אמנות: דורות על דורות למדו שם, כולם מגיעים לשם ומספרים על הסדנאות והחוגים שהשתתפו בהם בצעירותם.

״אבל זה לא רק ללמד, אלא להיות מישהו שמוביל מקום משמעותי, מה שאומר גם להיות זה שאליו מגיעות כל התלונות – של המורים ושל ההורים; וגם לחבר ארונות תקשורות, לדאוג לפחי זבל ולוודא שהאינטרנט פועל״.

הג׳וב המחייב, יחד עם האבהות, הקורונה, המלחמות ועוד – הובילו לעובדה שלא יצר פרויקט משמעותי חדש כבר כמה שנים. ״הפעם האחרונה שעבדתי לקראת תערוכה בגלריה רוזנפלד היתה ב־2019, והיא נקטעה בגלל הקורונה. אחר כך החיים נכנסו לסחרור״.

עבודות מרכזיות קודמות שלו, כמו ״מצה מייקר״ (2009) שבה הוא ״מכין״ מצות מדם של ילד נוצרי; או ״תעלת עזה״ (2010) שבה הוא מתאר את סיפור חפירתה הבדוי של תעלה המפרידה את רצועת עזה מישראל, היו תמיד כאלה נוקבות באמירתן הפוליטית הברורה. ״בעיני גם העבודה הנוכחית היא פוליטית לאללה, אבל היא עטופה באיזו בדידות. היא מתארת תחושת נטישה של המערכת״.

נקודת המוצא של העבודה היתה דו״ח של פיקוד העורף שנקרא ״הכי מוגן שיש״, שמטרתו להנחות מבני חינוך להתגוננות, בהנחה שאין להם הגנה. ״זה בעצם דו״ח כסת״ח. הוא התחבר לי לעבודה מול מוסדות של המדינה והעירייה, להקמה מחדש של המגמה, להרגשה שכלום לא מתפקד וכל אחד לעצמו. מה שמלווה את העבודה כל הזמן הוא התחושה של ׳אם אין אני לי מי לי׳.

״מבחינתי, זה הדבר הכי פוליטי שיכולתי לעשות ברגע הזה – ודרכו אני שואל האם במצב הזה, של אם אין אני לי מי לי׳ – איך הסרט יתפתח ואיך הוא ייגמר .האם אנחנו פועלים יחד ומתבצרים ?האם נחליט להכנע ?האם אנחנו מצדה לרגע?

״תוך כדי העבודה הרגשתי שאני חייב לשחרר את דו״ח פיקוד העורף, להתרחק ממנו ולנוע למחוזות הדמיון. לשאול שאלות על תולדות האמנות, לא לבטל את האמנות בפני הבטחון . הרגשתי שבהתחלה נקודת המוצא היתה לפרק את כל בית הספר עבור בטחון פיקטיבי ,וככל שהמשכתי – הרגשתי צורך לערער על הנחת היסוד הזו״.

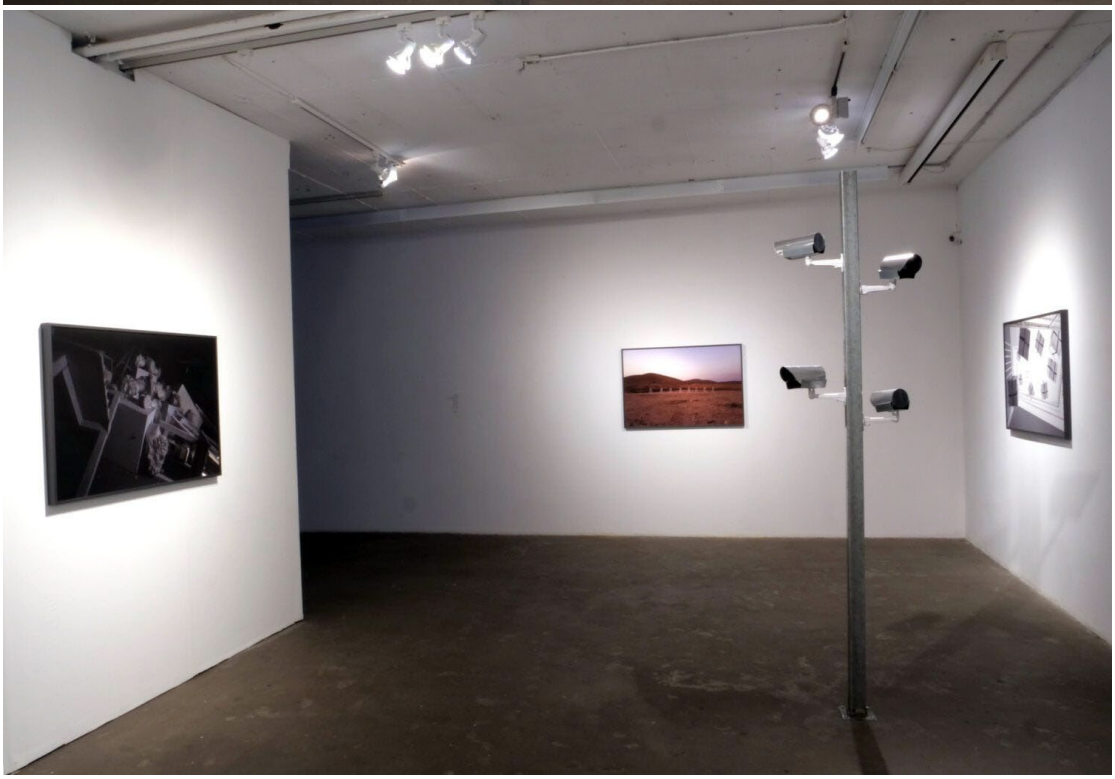
המגן האנושי

העבודה נפתחת בסצנה שבה נוחת רחפן על גבי פטיפון, ומניע שרשרת התרחשויות ופעולות בין כתליו של בית הספר, שמתנהלות כמו בפרוטוקול שגור, יומיומי. ״אל הרחפן מודבקת מחט שמפעילה את התקליט שעל הפטיפון, מה שזורק את הכל לעולם קצת פנטסטי. במקור היתה שם גם נגינה אבל החלטתי שאני מוותר עליה ומשאיר רק את הנגיעה הזאת.

״המבנה של דובנוב 8 הוא כזה שבינו לבין הקריה מפריד כביש בלבד. אתה בעצם נמצא במקום שבו אתה המגן האנושי. כשהטסתי את הרחפן והגעתי לנקודות מסוימות בבית הספר, הוא ידע להגיד לי בעצמו שאני לא יכול להטיס בהן. מספיק שאתה זז ס״מ ואתה מגיע לנקודות האלה. היתה לי שאלה האם להכניס את הקרבה הזאת לקריה לעבודה, והחלטתי שלא״.

מה שכן נכנס, באופן מעודן יחסית – הוא צליל ההתראה שאנחנו מכירים היטב, זה שמודיע בכל הטלפונים בו זמנית על איום קיצוני ומורה להגיע למרחב מוגן. ״ניסיתי להבין איך אני יוצר להתראה הזו טיפה הרחקה. כשהראיתי לאנשים את העבודה לפני שהיתה גמורה, שמתי לב שאני מוצא את עצמי מעדכן אותם שעוד רגע תהיה התראה״.

אחרי אותה ההתראה המרומזת שמתקבלת, מתחילים התלמידים לבנות, יחד עם צדוק בראשם, סוגים שונים של קווי ביצורים שמבוססים על אלמנטים מבית הספר: פודיומים, עבודות ישנות, כני ציור ועוד. ״האובייקטים של בית הספר לאמנות הם יפים ומעניינים בעיניי, בעיקר כשיש כמויות מהם – המון דיקטים, המון שרפרפים, המון כני ציור. לכולם יש שכבה של זיכרון.

״התלמידים יוצרים מהלך של התבצרות, אבל מעבר לזה הם גם עדיין בני נוער, בתוך איזו פעולה של חיול. הם לא רק חיילים סובייטים, הם גם שוליות של אמן שבונות איתו עבודה. לכן הכנסתי לפעולות שלהם גם רפרנסים מסרטים מצוירים, לדוגמה סצנה שבה הם סוחבים דלאים או בונים תותח ממקרן שיקופיות שמתפרק להם תוך כדי. יש משהו בלטפש את הסכסוך ולטפש את הפוליטי שהוא חשוב בעיני. זה צבוע באסתטיקה ובהומור, אבל זה עדיין פוליטי״.

היה לי חשוב להתחיל לבד ולסיים לבד, כדי להדגיש את תחושת הנטישה הזו שהיא גם תחושה יומיומית של מורה. שיימצא מנגנון שבו הבטונדה חוזרת להיות פודיום ולמחרת יתחיל עוד יום שבו תשתבש השגרה

תהליך העבודה שלו מתחיל מ״דימוי אפקטיבי ולא מנרטיב. הנרטיב הוא לא טבעי לי. בשלבים הראשונים אני קודם כל מצלם את עצמי. כל עוד אני מצלם רק את עצמי, אני לא עובר את נקודת האל־חזור. אחרי שצילמתי את התלמידים כבר הגעתי לנקודה הזאת, הרגע שבו הדבר מתממש.

״הפרקטיקה הייתה מבוססת על שלושה דברים: בשלב הראשון אני בונה לבד דברים ומבין אם יש להם היתכנות או לא; בשלב השני אני בונה משהו פיסולי ומבין האם הוא מעניין אותי; ובשלב השלישי אני מזמין תלמידי י״ב ובוגרים של המגמה ליום צילום.

״יש כמויות של עבודות של תלמידים שנותרות בסוף כל שנה ואני מנסה לחשוב מה לעשות איתן. אז עכשיו עשיתי מהן בריקדות. בעולם מושלם אפשר היה לחשוב שהם רק עוזרים לי לבנות תערוכה״.

לקראת סוף הסרט, בונים צדוק והתלמידים את מקרן השקופיות / התותח, שגם הוא מגלם את החיבור בין בית הספר לאמנות לצבא, וברגע מסוים הוא ״מגשים את עצמו – התלמידים יושבים ורואים יחד סרט. יש בזה משהו גם מרגש וגם מעפן: כל הדבר הזה נבנה כדי שבסוף היום נסיים אותו בקולאז׳ של קולנוע אקספרימנטלי״.

אחד המנגנונים שעליהם הקפיד צדוק בסרט הוא שהוא יהיה בלופ מושלם. ״אנחנו בונים ובונים, אבל בסוף אני לוקח את האובייקטים ומחזיר אותם להיות פודיומים של בית ספר לאמנות. היה לי חשוב להתחיל לבד ולסיים לבד, כדי להדגיש את תחושת הנטישה הזו שהיא גם תחושה יומיומית של מורה. שיימצא מנגנון שבו הבטונדה חוזרת להיות פודיום ולמחרת יתחיל עוד יום שבו תשתבש השגרה. זו החוויה שלי – כל בוקר אתה קם, מסדר הכל, מתכונן למשהו שיקרה, והכל משתבש מחדש״.

לצד הסרט, שמוקרן על מסך גדול בגלריה, מוצבות בחלל עבודות נוספות: צילומי סטילס מתוך הסרט וגם אובייקטים מתוכו – מחסנית שיקופיות ארוכה עם מאות שיקופיות מקוריות שנמצאו בארכיון בית הספר; מצלמות נקב שהפכו למצלמות מעקב (או מצלמות מעקב שהפכו למצלמות נקב) ועבודת וידיאו נוספת, שמקרינה על מסך קטן את מה שנראה דרך אותן המצלמות.

״לא הוצאתי פריימים מתוך הסרט, וגם לא לגמרי ברור לי מה קדם למה. היה נראה לי טבעי להכניס לחלל התערוכה גם את צילומי הסטילס וגם את האובייקטים – דברים שהרגשתי שנוצרו לעצמם ואז הוכנסו לתוך הסרט, ומנהלים דיאלוג אחד עם השני״.

יש אנשים, שלדבריו, רואים בעבודה עבודה אופטימית. ״אני לא. אבל היא היתה יכולה להיות הרבה פחות הומניסטית. יש בה תקווה כי בסופה, כשבני הנוער יושבים יחד לצפות בסרט, יש רגע שאמור קצת לרומם לב. אבל מבחינתי היא בעיקר טבולה בתחושת ה׳אם אין אני לי מי לי׳״.

באופן כללי, בחיים, אומר צדוק, הוא כן מצליח להחזיק תקווה. ״לא הייתי יכול לעסוק בחינוך אם לא היתה בי תקווה. ובטח לא הייתי מגיע לשנתי השביעית בתפקיד״.

תמיר צדוק | סדר על כנו
אוצרת: מיה פרנקל טנא
גלריה רוזנפלד ,שביל המפעל 1, תל אביב
נעילה: 5.12

https://www.prtfl.co.il/archives/262985